

DOI: 10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332741pp149-157

УДК 338

Караван Н.А., к.е.н., доцент, декан факультету економіки та соціальних комунікацій

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

ORCID ID: 0000-0002-6845-7862

e-mail: karavan_eco@ukr.net

Продан В.Л., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

Karavan Nataliya, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics and Social Communications

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

Prodan Veronika, Bachelor's degree student

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК ФАКТОР РИЗИКУ КРЕДИТУВАННЯ

BORROWER'S CREDITABILITY AS A CREDIT RISK FACTOR

Предметом дослідження є методи та критерії оцінки кредитоспроможності фізичних і юридичних осіб як засіб мінімізації кредитного ризику. У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналізу та синтезу для узагальнення теоретичних підходів до оцінки ризику, порівняльний аналіз – для зіставлення критеріїв оцінки кредитоспроможності, системний підхід. Зроблено висновок, що система показників оцінки кредитоспроможності фізичної особи є комплексною і повинна охоплювати не лише фінансові, а й нефінансові характеристики. Запропоновано включити до системи показників оцінки кредитоспроможності юридичних осіб фактори, які дозволяють комплексно оцінити фінансову стабільність, операційну ефективність та потенціал для виконання зобов'язань перед кредиторами. Запропоновано заходи щодо поліпшення управління кредитними ризиками.

Ключові слова: кредитоспроможність, оцінка, система показників, порівняння, мінімізація.

Assessment of the creditworthiness of individuals and legal entities remains one of the most important, but at the same time the most complex components of credit risk management. Despite the accumulated experience, the availability of a regulatory framework and a variety of models, there are still a number of difficulties in the Ukrainian banking system that make it difficult to ensure an objective and stable risk assessment. The object of the study is the process of credit risk management in banking institutions. The subject of the study is the methods and criteria for assessing the creditworthiness of individuals and legal entities as a means of minimizing credit risk. The study applied a set of general scientific and special methods. In particular, methods of analysis and synthesis were used to generalize theoretical approaches to risk assessment, comparative analysis - to compare the criteria for assessing the creditworthiness of individuals and legal entities, as well as a systemic approach - to consider the process of credit risk management in relation to other functions of the bank. It was concluded that the system of indicators for assessing the creditworthiness of an individual is comprehensive and should cover not only financial but also non-financial characteristics, namely the borrower's age, marital status, number of dependents, place of residence, socio-behavioral characteristics, etc. It is proposed to include in the system of indicators for assessing the creditworthiness of legal entities factors that allow for a comprehensive assessment of financial stability, operational efficiency and the potential to fulfill obligations to creditors. The successful application of these indicators will allow banks to make informed decisions on granting loans and minimize the risks associated with non-repayment of loans. The following are proposed as strategic

and technological measures to improve risk management in the banking sector: implementation of integrated creditworthiness assessment systems; implementation of integrated creditworthiness assessment systems; increasing transparency and communication with regulators; management of environmental and social risks; development of stress testing in the context of new risks; improvement of regulation in the field of alternative finance; improvement of staff skills and their qualifications.

Key word: *creditworthiness, assessment, scorecard, comparison, minimization.*

JEL Classification: G21

Постановка проблеми. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, високої конкуренції у фінансовому секторі та зростання рівня неповернення кредитів, питання ефективної оцінки кредитного ризику набуває особливої актуальності. Банки постійно зіштовхуються з необхідністю забезпечення фінансової безпеки, зниження ймовірності кредитних втрат та прийняття обґрунтованих рішень при видачі позик. Одним із ключових чинників, що безпосередньо впливає на рівень кредитного ризику, є кредитоспроможність позичальника. Її об'єктивна оцінка дозволяє зменшити ймовірність неповернення кредиту, а також підвищити ефективність кредитного портфеля банку. Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах сучасної трансформації банківської системи України, впровадження цифрових технологій у фінансову діяльність та посилення вимог до управління ризиками, зростає потреба в удосконаленні підходів до оцінювання кредитоспроможності. Крім того, в умовах нестабільної макроекономічної ситуації та воєнних ризиків посилюється значення точного прогнозування фінансового стану позичальника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження щодо окремих елементів механізму управління кредитним ризиком банку проводяться вітчизняними та закордонними науковцями за різними напрямками. У фаховій літературі багато уваги приділено питанню визначення сутності категорії «кредитний ризик» [1]. При цьому більшість науковців визначає кредитний ризик як ймовірність того, що позичальник не зможе виконати свої зобов'язання за умовами кредитної угоди, що призведе до фінансових втрат для кредитора. При цьому у якості основного фактору, що обумовлює рівень ризику виділяють кредитоспроможність позичальника. Джеджула В.В., Цвиг А.Г. вважають що кредитоспроможність – це потенційна спроможність підприємства в повному обсязі та наперед визначений термін розрахуватися за усіма борговими зобов'язаннями перед кредитором (кредиторами) грошовими коштами, що генеруються позичальником у результаті господарської діяльності [2]. Окремим напрямом дослідження є методики оцінювання кредитоспроможності позичальників. У цілому наявні методи оцінки кредитоспроможності автори поділяють на: статичні методи: бально-рейтингові (система коефіцієнтів, рейтингові, кредитний скоринг, аналіз грошових потоків) та прогнозування (багатофакторні моделі); – методи комплексного аналізу: Правило «6С»; CAMPARI; PARTS; PARSER; Система 4FC; Правило «5С» поганих кредитів [1]. Другова О.С., Клепікова С.В., Романів В.В. у своїх дослідженнях приділили увагу аналізу нормативної бази, що регулює управління кредитним ризиком та формуванням резервів під активні операції, а також визначенні шляхів стимулювання кредитної діяльності банків в сучасних умовах [3]. Моташко Т.П., Перхайло С.П. у своїй праці узагальнили наявні тенденції у сфері банківського споживчого кредитування в Україні, виявили ризики, які інтенсифікуються в умовах війни, та запропонували практичні рекомендації щодо їх пом'якшення [4].

Погоджуємося із думками науковців відносно того, що проблема оцінки рівня кредитоспроможності дуже важлива та остаточно не вирішена. Наприклад, Суханова А.В., Пухальська Н.О., Черній Б.С. вважають її недостатньо вивченою, оскільки й досі в теорії і практиці немає єдиного підходу до визначення системи показників, що комплексно характеризували б кредитоспроможність позичальників [5]. Доценко І. акцентує увагу та тому, що наявні дослідження не враховують нові виклики та загрози, які виникли у зв'язку з повномасштабною воєнною агресією росії проти України. Зважаючи на це актуальною є

потреба у розвитку теоретико-методологічного підґрунтя управління кредитними ризиками в банківському секторі України в умовах повномасштабної війни [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є комплексне вивчення підходів до оцінки кредитного ризику з урахуванням кредитоспроможності фізичних та юридичних осіб. Для досягнення мети передбачено виконання таких завдань: охарактеризувати теоретичні основи кредитного ризику; дослідити сутність та критерії оцінки кредитоспроможності фізичних і юридичних осіб; порівняти основні критеріїв кредитоспроможності фізичних та юридичних осіб; визначити проблемні аспекти сучасної оцінки кредитоспроможності; сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності оцінювання кредитного ризику.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитний ризик є однією з основних складових фінансових ризиків, з якими стикаються банки у своїй діяльності. Він визначається як ймовірність того, що позичальник не виконає свої зобов'язання за кредитним договором у повному обсязі або в установлений строк. Це, у свою чергу, може спричинити фінансові втрати для кредитора, погіршення структури його активів, зниження ліквідності, а в довгостроковій перспективі - загрозу платоспроможності.

Оцінка кредитного ризику відіграє ключову роль у системі управління ризиками банку. Її значення полягає в тому, що вона дозволяє здійснювати попередній аналіз кредитоспроможності потенційних позичальників, ухвалювати обґрунтовані кредитні рішення, визначати обсяг та умови надання кредиту, формувати відповідні резерви на можливі втрати, а також забезпечувати збалансованість і стійкість усього кредитного портфеля. У сучасних умовах, коли конкуренція на фінансовому ринку посилюється, а регуляторні вимоги до банків стають жорсткішими, саме ефективність процедур оцінювання ризику визначає здатність банку не лише уникати збитків, а й розвиватися на засадах стійкого фінансового зростання.

Оцінка кредитного ризику є складовою частиною загальної системи управління ризиками в банківських установах, і вона має ґрунтуватися на достовірній, глибокій і системній інформації про позичальника. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від правильного вибору методів і моделей, що застосовуються на різних етапах аналізу. У сучасній практиці оцінювання кредитного ризику поєднує як традиційні (експертно-аналітичні), так і сучасні кількісні та автоматизовані підходи, що дає змогу досягати вищої точності прогнозування. Вибір методу оцінки кредитного ризику залежить від типу позичальника, обсягу кредиту, доступності інформації, цілей аналізу та рівня технологічного розвитку банку.

Зіставлення методів оцінки для фізичних і юридичних осіб демонструє, що хоча принципи управління ризиком є подібними, підходи мають суттєві відмінності. У випадку фізичних осіб акцент робиться на спрощених автоматизованих моделях, зокрема скорингу, через велику кількість однотипних позичальників та обмеженість доступної фінансової інформації. У той час як для юридичних осіб потрібен глибший і індивідуалізований аналіз, оскільки бізнес-моделі, обсяги операцій і фінансова звітність суттєво різняться навіть у межах однієї галузі.

Оцінка кредитоспроможності фізичних осіб є важливим етапом в процесі прийняття рішення банком щодо надання кредиту. Вона дозволяє визначити, чи зможе позичальник своєчасно та в повному обсязі погасити кредит. Оцінка кредитоспроможності включає в себе аналіз кількох ключових фінансових та нефінансових показників, які згруповані на рис. 1.

Визначення фінансової спроможності позичальника-фізичної особи є найважливішим елементом оцінки його кредитоспроможності. Вона включає такі основні параметри як дохід позичальника, розмір поточних витрат, кредитну історію та співвідношення боргу до доходів. Загальний дохід позичальника є основним показником, що характеризує його фінансові можливості. При цьому враховуються всі джерела доходу: заробітна плата, доходи від підприємницької діяльності, оренда майна, дивіденди тощо. Банк повинен перевірити стабільність цього доходу, а також його розмір, що дозволяє оцінити, чи вистачить коштів на погашення кредиту. Розмір поточних витрат оцінюється, скільки позичальник витрачає свої кошти на поточні потреби, зокрема на оренду житла, комунальні платежі, витрати на утримання сім'ї, інші регулярні витрати.

Рис. 1. Система показників оцінки кредитоспроможності фізичної особи

Джерело: Побудовано авторами

Цей показник дозволяє визначити, скільки коштів залишатиметься на погашення кредиту після покриття основних витрат. Важливим фактором є наявність попередніх зобов'язань перед банками та іншими фінансовими установами. Позитивна кредитна історія свідчить про здатність позичальника відповідально ставитися до своїх фінансових обов'язків, в той час як наявність прострочених боргів або несплачених кредитів може серйозно вплинути на оцінку кредитоспроможності. Показник «співвідношення борг/дохід» відображає, який відсоток доходу позичальника йде на обслуговування боргів. Так якщо позичальник має постійний борг, то банк розраховує, скільки з його доходу витрачається на виплату старих кредитів, і чи зможе він сплатити новий кредит. Чим менше це співвідношення, тим кращі фінансові можливості позичальника. При характеристиці структури активів і зобов'язань позичальника враховується наявність грошових заощаджень на депозитах, цінних паперів, а також інших активів, які можуть бути використані для погашення кредиту. Важливо також оцінити стабільність активів, чи не існує ризику їхнього зменшення або втрати через економічні зміни. Якщо позичальник пропонує заставу для забезпечення кредиту (нерухомість, транспортний засіб або інші активи), це значно знижує ризик для банку. У разі дефолту банк має можливість продати заставу для покриття боргу.

Додатково до фінансових показників, банк також оцінює ряд особистих характеристик позичальника, які можуть впливати на здатність виконати свої зобов'язання. Особистісними характеристиками позичальника є його вік, освіта, професійна діяльність, сімейний стан, кількість утриманців, місце проживання тощо. Молодші позичальники можуть мати більший потенціал для стабільного заробітку, однак ризик їхнього фінансового становища може бути вищим через відсутність досвіду в управлінні фінансами. Для літніх людей, навпаки, критичним фактором може бути втрата працездатності або зменшення доходів після виходу на пенсію. Вища освіта, стабільне місце роботи або власний бізнес є позитивними факторами, оскільки вони підвищують ймовірність стабільного доходу. Сімейний стан, наявність дітей або інших утриманців може вплинути на оцінку кредитоспроможності, оскільки це додаткові витрати, які

обмежують фінансову свободу позичальника. Наявність власного житла також може позитивно впливати на оцінку кредитоспроможності, оскільки це свідчить про стабільність позичальника. Водночас оренда житла може підвищити ризики через можливість зміни місця проживання.

Крім вище перелічених факторів, банківські установи можуть розглядати і інші фактори. Наприклад, соціально-поведінкові, макроекономічні, наявність додаткових джерел доходу та інші. Так банк може оцінювати рівень соціальної відповідальності позичальника, тобто чи здійснює він регулярні благодійні внески, чи має гарну репутацію в суспільстві, як він ставиться до своїх фінансових обов'язків. Врахування таких факторів може бути корисним для оцінки можливих поведінкових ризиків. Макроекономічні фактори (загальна економічна ситуація в країні, рівень інфляції, зміни в законодавстві, зміни в ринку праці) також можуть суттєво впливати на здатність позичальника своєчасно виконати свої зобов'язання. Наявність у позичальника додаткових джерел доходу (інвестиції, рента, доходи від підприємницької діяльності) збільшує його можливості погашати кредит і знижує ризики для банку.

Оцінка кредитоспроможності юридичних осіб базується на аналізі фінансових, операційних, правових та інших характеристик бізнесу, а також на врахуванні факторів зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство (рис. 2).

Рис. 2. Система показників оцінки кредитоспроможності юридичної особи

Джерело: Побудовано авторами

Основними для оцінки здатності підприємства обслуговувати боргові зобов'язання є фінансові показники. Вони дозволяють оцінити поточну фінансову стабільність підприємства та його здатність генерувати грошові потоки для виплати боргів. Оцінюється загальний обсяг доходу, отриманого підприємством від основної діяльності. Важливим є не тільки обсяг доходу, але й рівень рентабельності, оскільки підприємство може мати високі доходи, але низьку рентабельність через високі витрати. Чистий прибуток показує реальну здатність підприємства отримувати вигоду від своєї діяльності та забезпечує потенціал для покриття боргових зобов'язань. Показники ліквідності, такі як коефіцієнт поточної ліквідності та швидкої ліквідності, дозволяють оцінити здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання без необхідності залучати додаткове фінансування або продаж активів.

Слід також проаналізувати структуру капіталу підприємства, яка визначає частку власних і позикових коштів у фінансуванні діяльності підприємства. Велика частка боргу може сигналізувати про підвищений фінансовий ризик. Рівень боргового навантаження - це показник, що відображає співвідношення між власним капіталом та позиковими коштами підприємства. Високий рівень цього показника може свідчити про залежність підприємства від зовнішнього фінансування, що збільшує кредитний ризик. Аналіз грошових потоків є ключовим для оцінки здатності підприємства виконувати зобов'язання з виплати процентів по боргах і основної суми боргу. Грошові потоки з операційної діяльності є найбільш важливими, оскільки вони демонструють здатність бізнесу генерувати кошти без залучення додаткових джерел фінансування.

Операційні показники дають змогу оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для досягнення фінансових результатів. Показники оборотності активів та капіталу дозволяють оцінити ефективність використання активів підприємства для генерування доходу. Висока оборотність може свідчити про ефективне управління ресурсами, тоді як низька - про можливі проблеми з ефективністю використання активів. Для виробничих підприємств важливо оцінити також рівень витрат на виробництво товарів або послуг. Зменшення собівартості без шкоди для якості може свідчити про зростання операційної ефективності. Суттєвим аспектом також є рівень рентабельності підприємства, зокрема рентабельність продажу, рентабельність операційної діяльності та рентабельність активів.

Наступною складовою оцінки кредитоспроможності є оцінка якості управління підприємством. Банки звертають увагу на досвід і професіоналізм керівництва, а також на наявність стратегічного планування і чіткої організаційної структури. Стабільне та ефективне управління знижує ризики для кредитора. Висококваліфікований та стабільний персонал є важливим активом підприємства. Зміни в команді управлінців або висока плинність кадрів можуть свідчити про нестабільність та проблеми в організації. Банки оцінюють, чи є у підприємства чітка стратегія розвитку, здатність адаптуватися до змін у ринку, а також наявність прогнозів фінансових результатів на кілька років уперед.

Оцінка кредитоспроможності юридичних осіб також передбачає врахування зовнішніх факторів, які можуть впливати на діяльність підприємства. Ринок, на якому функціонує підприємство, повинен бути достатньо стабільним і перспективним, щоб забезпечити майбутній прибуток. Аналіз рівня конкуренції на ринку дозволяє визначити, як підприємство здатне утримувати свої позиції в умовах конкуренції, чи є у нього конкурентні переваги, такі як технологічні інновації або унікальна пропозиція. Важливими факторами є загальний економічний стан країни (включаючи інфляцію, валютні курси, ставку за кредитами) і політична стабільність. Нестабільність у цих аспектах може збільшити ризики для підприємства та вплинути на його здатність виконувати зобов'язання. Для банків дуже важливо, чи є у підприємства реальні активи, які можуть бути використані як забезпечення за кредитами. Забезпечення знижує ризик неповернення кредиту та дає можливість банку покрити свої витрати у випадку дефолту позичальника.

Порівняльний аналіз підходів до визначення кредитоспроможності фізичних та юридичних осіб представлений у табл. 1.

Сучасний банківський ризик-менеджмент стикається з численними викликами, які зумовлені швидкими змінами в економічному, технологічному та регуляторному середовищі. Першим значним викликом є глобалізація та міжнародні фінансові ризики. Якщо банк здійснює операції на міжнародних фінансових ринках, то це створює додаткові ризики, зокрема валютні, кредитні та ліквідності. Курсова волатильність, зміни в економічних політиках різних країн, а також геополітичні фактори можуть значно впливати на фінансову стабільність банків.

Сучасні банки активно впроваджують цифрові платформи, мобільні додатки та онлайн-банкінг. Однак це збільшує вразливість до кіберзагроз, таких як хакерські атаки та крадіжка даних. Впровадження нових технологій, таких як блокчейн або смарт-контракти, може сприяти зниженню ризиків, але вони також потребують додаткових інвестицій у захист інформації та розвитку систем моніторингу.

Таблиця 1. Критерії оцінки кредитоспроможності фізичних і юридичних осіб

Критерій	Фізичні особи	Юридичні особи
Основні показники оцінки	Доходи, витрати, кредитна історія, грошові потоки, фінансова ліквідність	Доходи, прибуток, ліквідність, грошові потоки, структура капіталу, рівень боргового навантаження, операційна ефективність
Типи оцінки	Оцінка на основі скорінгових моделей, аналіз кредитної історії, доходів та витрат	Оцінка на основі фінансових звітів (баланс, звіт про прибутки і збитки), фінансових коефіцієнтів, операційної ефективності, аналіз ринку та конкурентів
Часовий період	Оцінка поточних доходів і витрат, аналіз стабільності доходу протягом певного часу (наприклад, останні 6 місяців)	Оцінка фінансових результатів за декілька років, середньостроковий та довгостроковий аналіз розвитку підприємства
Моделі оцінки	Скорінгові моделі, аналіз доходів і витрат	Моделі, що базуються на аналізі фінансових коефіцієнтів, рентабельності, ліквідності, моделей прогнозування доходів, стратегічних планів та макроекономічних змін
Забезпечення	Наявність застави або гарантій часто не є необхідним, якщо є стабільний дохід	Забезпечення за кредитами обов'язкове для зниження ризику, у разі дефолту банк може реалізувати заставлені активи для погашення боргу
Важливість грошових потоків	Ключове значення для оцінки платоспроможності, визначає здатність позичальника виконувати поточні зобов'язання	Грошові потоки з операційної діяльності є основними для оцінки здатності обслуговувати боргові зобов'язання, важливі також потоки від інвестицій і фінансування
Юридичні фактори	Можливо, включають статус працевлаштування, сімейний стан, стабільність життєвих обставин	Оцінка правової форми підприємства, наявність ліцензій, репутація компанії, корпоративна структура, наявність судових позовів або боргових зобов'язань
Зовнішні фактори	Рівень економічної стабільності в країні, інфляція, зміни на ринку праці	Стан ринку, конкурентне середовище, політичні та економічні зміни в країні, стабільність у галузі діяльності підприємства
Ключовий ризик	Несплата кредиту через нестабільний дохід або погану кредитну історію	Непогашення кредиту через фінансову нестабільність, слабка операційна ефективність, високий рівень боргу, зовнішні економічні та ринкові фактори

Джерело: Побудовано авторами

З точки зору банківського ризик-менеджменту важливими є зміни в регуляторному середовищі. З одного боку, міжнародні та національні регулятори вимагають від банків більш суворого дотримання стандартів капіталу, ліквідності та антикризового управління. З іншого боку, зростає тиск на банки щодо впровадження прозорих та етичних практик кредитування, що стосується зокрема боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Це вимагає від банків удосконалення внутрішніх контролів, оновлення процедур оцінки клієнтів і постійного моніторингу операцій. В останні роки зростає увага до екологічного та соціального ризиків, які можуть мати значний вплив на кредитоспроможність позичальників. Вплив

природних катастроф, екологічна відповідальність підприємств і зміни в екологічних нормах можуть стати важливими факторами для оцінки ризиків і вимагають нових підходів у ризик-менеджменті. Крім цього, зміни в споживчих звичках, як-от перехід на безготівкові платежі, а також зростання популярності альтернативних форм фінансування (краудфандинг, фінансові технології) вимагають від банків оперативного реагування і адаптації своїх стратегій.

У якості стратегічних і технологічних заходів для поліпшення управління ризиками в банківському секторі можливо виділити наступні: впровадження інтегрованих систем оцінки кредитоспроможності; впровадження інтегрованих систем оцінки кредитоспроможності; підвищення прозорості та комунікації з регуляторами; управління екологічними та соціальними ризиками; розвиток стрес-тестування в контексті нових ризиків; вдосконалення регулювання в області альтернативних фінансів; підвищення навичок персоналу та їх кваліфікації тощо.

Замість традиційного підходу до оцінки кредитоспроможності варто впровадити інтегровані системи, що поєднують фінансові та нефінансові дані (наприклад, соціально-демографічні фактори, поведінкові моделі). Це дозволить краще оцінювати потенціал позичальників на основі більш широкого набору даних. Цьому сприятиме розробка комплексних моделей для оцінки кредитоспроможності з використанням великих даних, що дозволяє створювати більш точні прогнози і виявляти потенційних дефолтерів на ранніх етапах. Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання можуть бути інтегровані у всі етапи кредитного процесу, включаючи оцінку кредитоспроможності, виявлення ризиків і управління портфелем кредитів. Алгоритми можуть автоматично виявляти аномалії та збої в фінансовій поведінці позичальників, що допоможе прогнозувати можливі ризики. Враховуючи те, що зміни в регуляторному середовищі можуть призводити до неочікуваних ризиків, банкам слід активно співпрацювати з регуляторами для забезпечення відповідності новим вимогам і підвищення прозорості своєї діяльності. В сучасних умовах банки повинні враховувати не лише фінансові аспекти, а й потенційні екологічні та соціальні наслідки діяльності позичальників. Крім цього, банкам потрібно вдосконалити методи стрес-тестування з урахуванням нових ризиків, таких як кіберзагрози, зміни клімату та економічні шоки. В наслідок популяризації фінансових технологій та альтернативних моделей фінансування, таких як краудфандинг або криптовалюти, банкам необхідно розробити стратегії для інтеграції цих нових форм фінансування в існуючу модель управління ризиками. Безумовно, успіх банківського ризик-менеджменту значною мірою залежить від рівня кваліфікації та досвіду співробітників.

Висновки. Ефективне управління кредитним ризиком є ключовим елементом стабільності та прибутковості банківської діяльності. Кредитоспроможність позичальника, як основний критерій при ухваленні рішення про надання кредиту, має багатогранний характер і потребує комплексного аналізу як фінансових, так і нефінансових факторів. Кредитний ризик не є статичним явищем - він постійно змінюється під впливом макроекономічних умов, стану фінансового ринку, специфіки конкретного банку та позичальника. Серед основних проблем, що ускладнюють об'єктивну оцінку кредитоспроможності, можливо виділити наступні: низька якість інформації, обмежена аналітична база, суб'єктивізм у прийнятті рішень і слабка автоматизація процесів. Водночас перспективи розвитку у цій сфері є значними. Упровадження сучасних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, open banking та аналіз big data, відкриває можливості для створення більш точних, адаптивних та прозорих систем оцінки кредитного ризику.

Таким чином, оцінка кредитоспроможності залишається одним з найважливіших інструментів у системі ризик-менеджменту банку. Її подальше вдосконалення потребує поєднання теоретичних засад, технологічного прогресу та практичного досвіду. Саме такий інтегрований підхід здатен забезпечити банкам ефективне управління ризиком, зниження рівня неперверень та підвищення загальної фінансової стабільності банку.

Список використаної літератури

1. Гаряга Л.О. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. 2006. Т.17. С. 318-329 URL: <https://surli.cc/aypslf> (дата звернення 28.04.2025)
2. Джеджула В.В., Цвик А.Г. Сучасні методичні підходи до оцінювання кредитоспроможності підприємства. *Збірник наукових праць Мукачівського державного університету: Економіка і суспільство*. 2016. №7. URL: <https://surl.li/athela> (дата звернення 28.04.2025)
3. Другова О.С., Клепікова, Романів В.В. Оцінка кредитного ризику у фінансовій діяльності банку. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 63. С. 118-123. URL: <https://surl.li/xtfixq> (дата звернення 26.04.2025)
4. Моташко Т.П., Перхайло С.П. Банківське споживче кредитування в Україні в умовах війни: сучасні тренди та ризики контрагентів. *Інвестиції: теорія та досвід*. 2024. №6. С. 176-185 URL: <https://surl.li/etqiao> (дата звернення 26.04.2025)
5. Суханова А.В., Пухальська Н.О., Черній Б.С. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальника банківськими установами. *Збірник наукових праць Мукачівського державного університету: Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 18. С. 821-825. URL: <https://surli.cc/gheumn> (дата звернення 22.04.2025)
6. Доценко І. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. *Scientific journal "MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS"*. 2024. №1. С.156-162 URL: <https://surl.li/dlesdf> (дата звернення 22.04.2025)

References

- [1] Hariaha L. O. (2006) Kredytnyi ryzyk: identyfikatsiia, klasyfikatsiia ta metody otsinky [Credit risk: Identification, classification and assessment methods]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: Zbirnyk naukovykh prats*, no. 17, pp. 318–329. Available at: <https://surli.cc/aypslf> (accessed 28 April 2025).
- [2] Dzhedzhula V. V., Tsvyk A. H. (2016) Suchasni metodychni pidkhody do otsiniuvannia kredytopromozhnosti pidpriemstva [Modern methodological approaches to assessing the creditworthiness of an enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats Mukachivskoho derzhavnoho universytetu: Ekonomika i suspilstv*, no. 7. Available at: <https://surl.li/athela> (accessed 28 April 2025).
- [3] Druhova O. S., Klepikova I., Romaniv V. V. (2021) Otsinka kredytnoho ryzyku u finansovii diialnosti banku [Assessment of credit risk in the financial activities of the bank]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 63, pp. 118–123. Available at: <https://surl.li/xtfixq> (accessed 26 April 2025).
- [4] Motashko T. P., Perkhailo S. P. (2024) Bankivske spozhyvche kredytuvannia v Ukraini v umovakh viiny: suchasni trendy ta ryzyky kontrahentiv [Consumer bank lending in Ukraine during the war: Current trends and counterparty risks]. *Investysii: teoriia ta dosvid*, no. 6, pp. 176–185. Available at: <https://surl.li/etqiao> (accessed 22 April 2025).
- [5] Sukhanova A.V., Pukhalska N.O., Chernii B.S. (2018) Suchasni metody otsinky kredytopromozhnosti pozychalnyka bankivskymy ustanovamy [Modern methods of assessing the borrower's creditworthiness by banking institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Mukachivskoho derzhavnoho universytetu: Ekonomika i suspilstvo (Scientific Papers Collection of Mukachevo State University: Economics and Society)*, no. 18, pp. 821–825. Available at: <https://surli.cc/gheumn> (accessed 22 April 2025).
- [6] Dotsenko I. (2024) Upravlinnia kredytnymy ryzykamy bankivskykh ustanov v umovakh voiennoho stanu [Management of credit risks of banking institutions under martial law]. *Scientific Journal «Modeling the Development of the Economic Systems»*, no. 1, pp. 156–162. Available at: <https://surl.li/dlesdf> (accessed 22 April 2025).

Надійшла до редколегії 05.05.2025